

Casa Arhierescă construită de Episcopul Dr. Partenie Ciopron la Mănăstirea Văratec, jud. Neamț, în anii 1965-1970. Intrarea principală. Fotografii inedite, I.-C. Petcu, 2013

PATRUZECI DE ANI DE LA TRECEREA LA CELE VEȘNICE A ULTIMULUI EPISCOP AL ARMATEI ROMÂNE DR. PARTENIE CIOPRON (1896-1980)

Prof. univ. dr. Aurel PENTELESCU

dr. Ionuț-Constantin PETCU

La 28 iulie 2020 se împlinesc 40 de ani de la trecerea la Domnul a Episcopului dr. Partenie Ciopron, născut la 30 septembrie/12 octombrie 1896, în satul Păltiniș, comuna Păltiniș, jud. Botoșani, dintr-o familie de țărani.

A fost Episcop al Armatei Române în anii 1937-1948 și Episcop al Romanului și Hușilor în anii 1962-1978. Ulterior acestor demnități bisericești, s-a retras bolnav (paralizat) la Mănăstirea Văratec, în Casa Arhierescă ce o construisese acolo în anii 1965-1970, cu eforturi proprii.

La baterea țărâșului Casei Arhieresti au participat Mitropolitul Iustin Moisescu al Moldovei și Sucevei, Episcopul dr. Partenie Ciopron al Romanului și Hușilor, maica Hristofora Haidamac, egumena Mănăstirii Văratec, care a ținut țărâșul drept în timp ce cei doi ierarhi dădeau pe rând cu barosul (informație dintr-o scrisoare a mamei Hristofora Haidamac către Aurel Pentelescu, 1998).

Sub numărul 4212 din 3 mai 1978, Mitropolia Moldovei și Sucevei, Iași, înregistra cererea de retragere din scaunul episcopal a Episcopului dr. Partenie Ciopron al Romanului și Hușilor, adresată

superiorului său, Mitropolit Teoctist Arăpașu al Moldovei și Sucevei, Iași:

„Înalt Prea Sfințite,

Cu aleasă considerație, Vă rog să-mi aprobați să mă retrag la Mănăstirea Văratec, în locuința proprietate personală, construită de mine în afara incintei mănăstirii, pe terenul atribuit de către conducerea Mitropoliei Moldovei și Sucevei în anul 1964.

Din cauza sănătății, am luat hotărârea să mă retrag din activitate începând cu 1 ianuarie 1978 și potrivit aprobării Înalt Prea Sfinției Voastre voi comunica Casei de Pensii și Ajutoare a Bisericii Ortodoxe Române să-mi trimită drepturile de pensie la Mănăstirea Văratec, începând cu luna iunie 1978.

Primiți Vă rugăm Înalt Prea Sfinția Voastră smeritele mele metanii și întru Hristos frățești îmbrățișări.

EPISCOP PENSIONAR,
ss./+Partenie¹.

Evident, cererea era expediată de la Reședința episcopală din municipiul Roman, județul Neamț. Aprobarea cererii a venit peste cinci zile, la 8 mai 1978, după Sfintele Paști:

„Prea Sfinția Voastră,

Dând urmare cererii Prea Sfinției Voastre nr. 4212/1978, cu frățească întru Hristos dragoste, Vă aducem la cunoștință că luând act cu aprobare de dorința Prea Sfinției Voastre de a Vă retrage la Mănăstirea Văratec, locuind în casa indicată în cerere, începând cu luna iunie 1978.

Vom aduce la cunoștința Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin această situație.

Dorindu-Vă sănătate, Vă îmbrățișăm cu prețuire și Vă zicem: Hristos a înviat!

ss./+TEOCTIST

Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei².

Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Teoctist Arăpașul, a trimis Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române Iustin Moisescu, București, următorul raport, datat 8 mai 1978:

„Prea Fericirea Voastră,

Vă aducem la cunoștință că Prea Sfințitul Episcop pensionar, dr. Partenie Ciopron, prin cererea nr. 4212/1978, adresată nouă, s-a hotărât să se retragă la Sfânta Mănăstire Văratec, spre a locui în casa cea nouă, construită în afara incintei, pe terenul mănăstirii.

Aflând îndreptățită cererea Prea Sfințitului Partenie, Vă rugăm a acorda binecuvântarea Prea Fericirii Voastre, spre a se stabili în această mănăstire, în condițiile arătate

în cererea înregistrată sub nr. 016516/1965, aprobată de Prea Fericirea Voastră.

Primiți, Prea Fericite Părinte Patriarh, ale noastre întru Hristos respectuoase îmbrățișări în Hristos cel a treia zi înviat.

ss./+TEOCTIST

Mitropolitul Moldovei și Sucevei³.

Nu dispunem de răspunsul oficial, scris, al Patriarhiului Iustin Moisescu către Mitropolitul Teoctist Arăpașul, privitor la cererea Episcopului dr. Partenie Ciopron de a se retrage și stabili la Mănăstirea Văratec, aflată în Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, nedepistată de noi. Dispunem însă de răspunsul Mitropolitului Iustin Moisescu al Moldovei și Sucevei, înregistrat sub nr. 16516 din 31 decembrie 1965 prin care se aproba cererea cu nr. 6291/1965 a Episcopului dr. Partenie Ciopron de a construi Casa Arhierescă la Mănăstirea Văratec. Redăm integral acest document:

„ECONOMIC

Nr. 16516

31 dec. 1965

Prea Sfințite,

În referire la adresa Prea Sfinției Voastre nr. 6291 din a.c. (Cabinet), cu frățească dragoste Vă facem cunoscut că dăm încuviințare canonică și aprobăm construirea unei case arhieresti la Mănăstirea Văratec din raionul Tg. Neamț, din fondurile personale ale Prea Sfinției Voastre și în condițiile arătate în adresa sus citată.

Primiți, Vă rugăm, Prea Sfințite, ale noastre întru Hristos frățești îmbrățișări.

ss./+IUSTIN

Arhiepiscop și Mitropolit

Consilier administrativ,

ss./Pr. D. Hadîrca⁴.

De asemenea, redăm integral adresa nr. 6291 din 6 noiembrie 1965 a Episcopului dr. Partenie Ciopron al Romanului și Hușilor către Mitropolitul Iustin Moisescu al Moldovei și Sucevei, la Iași, primită și înregistrată sub nr. 016516 din 30 decembrie 1965, Registratura, cu rezoluția destinatarului datată 29 decembrie 1965, astfel:

„Episcopia Romanului și Hușilor

ROMAN – Cabinetul Episcopului

Nr. 6291/6 noiembrie 1965

Mitropolia Moldovei și Sucevei

IAȘI – Registratura,

Nr. 016516/30 dec. 1965

29.XII.1965

Se încuviințează construirea

casei, în condițiile avute de
P.S. Episcop Partenie al Romanului și Hușilor
ss./+IUSTIN

„Înalt Prea Sfinția Voastră,

Subscrisul dr. Partenie Ciopron, Episcop titular al Eparhiei Romanului și Hușilor, cu deosebit respect îmi iau îngăduința să Vă fac următoarea rugămintă:

În fiecare Eparhie ortodoxă din țara noastră există o reședință de vară, o casă arhierescă, într-o localitate mai retrasă, pentru Chiriarhul locului, servind ca locuință pentru recreere și meditație asupra diferitelor probleme în interesul bunului mers al treburilor bisericești – lucru mai greu de realizat în atmosfera zgomotoasă a orașelor –, precum și pentru primirea personalităților oficiale, din țară și străinătate.

Această casă arhierescă poate servi în cele din urmă și pentru o eventuală retragere definitivă a Chiriarhului, în cazul când, din diverse motive, nu mai este în funcțiune, în cadrele active ale Bisericii.

După o matură chibzuință, am socotit că locul cel mai potrivit și corespunzător este la o mănăstire, în a cărei atmosferă prielnică și liniște desăvârșită mulți oameni și-au refăcut puterile fizice și intelectuale, la care se mai adaugă faptul că Chiriarhul, deși este arhieru, el aparține și cinului monahal.

În Eparhia Romanului și Hușilor nu avem propriu-zis nicio mănăstire. Cele câteva călugărițe bătrâne și bolnave de la schitul Sehastru formează mai mult un azil.

De aceea, singura soluție este să ne gândim la o mănăstire dintr-o altă Eparhie vecină. Și fiindcă Eparhia noastră este o sufragană a Mitropoliei Moldovei și Sucevei, credem că locul cel mai potrivit pentru această casă arhierescă este la Mănăstirea Văratec, raionul Tg. Neamț, în care scop Vă rugăm respectuos să binevoiți a ne da aprobarea și încuviințarea canonică, urmând ca după aceasta să obținem de la organele puterii de stat convenita autorizație pentru construcție.

Pentru cunoștința Înalt Prea Sfinției Voastre, ținem să informăm că, deși Eparhia Romanului și Hușilor ar avea posibilități materiale pentru a suporta cheltuielile necesare unei asemenea clădiri, – mai ales că nu e vorba de o proprietate personală a Chiriarhului, ci a Bisericii – totuși am socotit că este bine să nu împovărăm Eparhia cu o cheltuială, care, dacă este de folos obștesc n-am putea spune că este absolut necesară.

Luând în considerare aceste motive, pe care le socot întemeiate, m-am hotărât să suport personal, pe cont propriu, toată cheltuiala pentru construcția acestei case arhieresti de la Mănăstirea Văratec.

Lucrarea va începe în campania de lucru a anului 1966, în care scop subscrisul voi depune la caseria Mănăstirii Văratec un fond inițial de 100.000 (una sută mii) lei, deoarece gestionarea lucrărilor urmează să se facă de către administrația acelei mănăstiri. Iar pe parcurs, concomitent cu mersul lucrărilor și eventual pentru mobilarea casei, dacă va fi cazul, voi mai aloca o sumă corespunzătoare.

Fondul inițial de 100.000 (una sută mii) lei va fi sporit, dacă va fi necesar, tot din drepturile bănești, care după legi, canoane și tradiție se cuvin Chiriarhului, cum sunt de pildă contribuțiile benevole pentru antimise și diferite dispense canonice ce au fost încasate de la venirea mea la conducerea acestei Eparhii vor fi și în viitor, numai prin contribuții benevole.

Întreaga sumă de care va fi nevoie pentru construcția acestei case, va fi depusă la caseria Mănăstirii Văratec prin sectorul economic al Eparhiei Romanului și Hușilor, care se va îngriji de procurarea materialelor, iar plățile de orice fel se vor face de casieria Mănăstirii Văratec.

Rugămintea respectuoasă pe care V-o facem Înalt Prea Sfinției Voastre este să dați învoierea canonică pentru ca această casă arhierescă să fie la dispoziția Episcopiei Romanului și Hușilor pe tot timpul cât subsemnatul voi fi în funcțiune și activitate. Iar în caz de retragere din activitate, indiferent din ce motiv, această casă să rămână în folosința mea pentru restul vieții pe care Dumnezeu va vrea să-l mai trăiesc, după care, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei va decide, cum va socoti de cuvință, asupra destinației ce urmează să se dea acestei case arhieresti.

Mulțumindu-Vă respectuos și cu adâncă recunoștință pentru toată bunăvoința ce mi-ați arătat și pentru toate îndrumările și sprijinul prețios ce mi l-ați acordat în toate împrejurările am rămas al Înalt Prea Sfinției Voastre cu cele mai curate sentimente de devotament și pentru totdeauna mult îndatorat.

Episcop,
ss./+Dr. Partenie Ciopron⁷⁵.

În anul 1965, când Episcopul dr. Partenie Ciopron a declanșat demersurile pentru construirea Casei Arhieresti la Mănăstirea Văratec avea împliniți 69 de ani în 30 septembrie acel an și era din 18 februarie 1962 ales eparhiot la Eparhia Romanului și Hușilor, cu sediul la Roman. Toate documentele pentru construcția Casei Arhieresti pe terenul Mănăstirii Văratec, în afara incintei mănăstirii, pe tăpșanul de sub pădurea cu brazi, se află în Arhiva Arhiepiscopiei Romanului, la Roman: schițe și planuri de construcție, tipuri și costuri de material etc., doar văzute, nu cercetate de noi, în puținul timp la dispoziție, când am accesat această arhivă, în anul 2011.

Am găsit nimerit să prezentăm documentele de mai sus în locul evocării generale a personalității Episcopului dr. Partenie Ciopron, făcută de noi cu alte prilejuri. În acest fel cititorul va avea imaginea cât de cât satisfăcătoare a locației unde a ființat în ultimii ani ai vieții (1978-1980) vrednicul de pomenire ierarh.

Ca orice om cu conștiința vremelniceii vieții sale pământeste, la vârsta de 70 ani ai Psalmistului, Episcopul Dr. Partenie Ciopron și-a pregătit din timp și locul de veșnică odihnă, în cimitirul maicilor, chiar la intrare, de la Mănăstirea Văratec, semn că, după datină, trebuie să te închini la orice intrare într-un cimitir, dar și de pomenire veșnică a ierarhului înmormântat acolo⁶.

Mai multe documente deținute de noi și cuprinse în dosarul Casa Arhierească, existent în Arhiva Mănăstirii Văratec privesc disputa, inclusiv juridică, și clarificarea în patrimonial cui rămâne Casa Arhierească după trecerea la Domnul a Episcopului dr. Partenie Ciopron, proprietarul de drept a acesteia, chestiune ce nu intră în scopul cercetării noastre actuale.

Casa Arhierească, numită și „Palat” în limbajul localnicilor, inclusiv al maicilor mănăstirii, a fost construită cu arhitectură modernă și frapant de frumoasă pentru vremurile acelea, cu două nivele, cu intrări mari, cu ferestre largi la încăperile dispuse de o parte și de alta a părților de nord și de sud, cu garaj în partea opusă intrării principale, unde, la etaj este bucătăria. Un Inventar (doc. 31 din Dosarul Casa Arhierească), întocmit la 4 februarie 1980, deci cu șase luni înainte de decesul Episcopului dr. Partenie Ciopron, descrie încăperile acestui „Palat”, cu nominalizarea obiectelor aflate în fiecare încăpere, cât și numărul acestora (bucăți). Nu îl vom reproduce, decât denumirea încăperilor,

cu formularea respectivă, astfel: Sufrageria din față sus; Sufrageria din spate sus; Camera a doua de la intrarea din față sus; Camera prima din față stânga; Camera prima din față dreapta sus; Camera a doua sus stânga; Culoar sus dinspre răsărit; Culoar sus dinspre apus; Culoar sus în mijloc; Holul de sus; Hol de la intrare cu scările sus; Primul hol de la intrare jos; Al doilea hol de la intrare; Sufrageria din față jos; Sufrageria din spate jos; Camera de jos stânga; Camera a doua stânga jos; Camera de jos dreapta (Prea Sfințitul); Holul din mijloc jos; Culoarul din mijloc jos; Camera de jos a șoferilor.

Precum se poate observa, total: 4 sufragerii, 7 camere, 4 culoare, 5 holuri, 1 cameră șoferi. În Camera de jos dreapta (Prea Sfințitul) erau, ca mobilier: 1 studio din lemn îmbrăcat cu stofă, 3 recamiere îmbrăcate în stofă, 1 scrin din lemn, 1 masă din lemn rotundă cu patru picioare, precum și 1 lustră cu trei brațe, 2 covoare persane din lână⁷.

Casa Arhierească dispunea la etaj de verande închise sau nu, pe laturile nord sau sud, dar și la intrarea principală, în lateral dreapta. De la etaj, în partea sudică, priveliștea se deschide larg spre Târgu Neamț

până departe, cât și al complexului monahal Mănăstirea Văratec. În partea de nord priveliștea se oprește în pădurea cu brazi și crestele Munților Neamțului, amintind peisajul aproape identic cu cel de la Mănăstirea Slatina, din anii de demult ai adolescenței și tinereții dintâi a lui Ștefan I. Ciopron, devenit Episcopul Partenie.

Maica Proinstareța Stavrofora Nazaria Niță (1928-2001; stareța Mănăstirii Văratec: 1973-1995) relatează cum în vara anului 1978 a fost personal la Roman și cu ajutorul preotului Nicolae Toderici și al altor slujitori de la Episcopia Romanului și Hușilor a organizat mutarea Episcopului dr. Partenie Ciopron de la Reședința Episcopală din Roman la Mănăstirea Văratec, în Casa Arhierească, cu tot inventarul pe care și l-a dorit luat cu el⁸.

În Casa Arhierească de la Mănăstirea Văratec a fost instalat, după cum rezultă și din amintitul Inventar, în Camera de jos dreapta, adică în partea sudică a „Palatului”, cu vedere spre Târgu Neamț. Din vara anului 1978 și până la decesul său, în vara anului 1980, Episcopul dr. Partenie Ciopron a fost îngrijit de Maica Augustina Ciopron

Casa Arhierească construită de Episcopul Dr. Partenie Ciopron la Mănăstirea Văratec, jud. Neamț, în anii 1965-1970. Fațada spre nord (jos). Fotografii inedite, I.-C. Petcu, 2013

(1903-1987), sora sa, și de Adriana Ciopron (1926-1980) nepoată, după fratele Constantin Ciopron (1898-1980), precum și de Monahia Meropia Popescu, din partea Mănăstirii Văratec. De ajutor permanent a fost desemnată Sora Elena Giosanu, azi Stavrofora Iosefina Giosanu, stareța Mănăstirii Văratec (din 2002).

În anul 1998, solicitată de redacția „Revistei de Istorie Militară” (redactor șef: comandor de marină dr. Ilie Manole; secretar general de redacție: comandor aviator Gheorghe Vartic), P.C. Monahia Iosefina Giosanu, în 1978 doar Soră (în vârstă de 15 ani), a descris pe larg ce anume făcea ca ascultare călugărească în Casa Arhierască alături de Prea Sfințitul dr. Partenie Ciopron, îngrijindu-l, împreună cu celelalte maici. Între altele, a consemnat: „Încetul cu încetul, statura mândră și falnică de altă dată a P.S. Dr. Partenie Ciopron devenea tot mai firavă, fața tot mai palidă, și se trecea, se topea ca o lumânare, dar fără să se vaite că îl doare ceva, ci, mai curând, își petrecea ultimele clipe în compania unor ființe nevăzute de noi, cu care părea că vorbește, aruncând din când în când câte o privire duioasă și un zâmbet blajin și celor din jur pentru a-i încredința că nu-i neglijează. În ultima săptămână am stat și eu – cea mai mică – noaptea, la Palat pentru a face cu rândul la căpătâiul Marelui Ierarh și Erou care se afla acum în supravegherea unor persoane atât de slabe și neputincioase, a unor călugărițe care nu puteau face decât să citească acatiste și alte rugăciuni ce se obișnuiesc în asemenea împrejurări sau să-i mângâie fruntea, să-i sărute sfințita mână și să-i ude limba și buzele care deveniseră albe”⁹.

Solicitat de „Revista de Istorie Militară” în anul 1996, I.P.S. Bartolomeu Anania, la acea dată Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, a relatat aspecte ale legăturilor sale cu Episcopul dr. Partenie Ciopron. Între altele a consemnat: „În 1965 eu am fost chemat în serviciul Episcopiei noastre din America, unde am lucrat timp de unsprezece ani. În această perioadă l-am revăzut sporadic, în unele sesiuni ale Sfântului Sinod, când veneam în țară cu treburi bisericești sau literare. În 1976, când am revenit definitiv, Partenie îmbătrânise (avea 80 de ani - n.n.). Un an mai târziu s-a retras din scaunul de Roman și s-a așezat în casa lui de la Văratec, pe care o construise el, cu banii săi, pe terenul mănăstirii, anume pe tăpșanul de sub pădure. Acolo l-am găsit în 1979, când, în aceeași casă, la etaj, mi-am petrecut o lună de vacanță, scriind la o carte. Vorbea greu, dar îndeajuns ca să putem depăna amintiri din trecut. Era mulțumit, avea o pensie bună, se afla sub îngrijirea a două călugărițe, dintre care una îi era nepoată. Tot atunci, la sugestia și cu acordul său, conducerea mănăstirii mi-a conferit, spre folosință perpetuă, în dubla mea calitate de cleric și scriitor, unul din

cele patru apartamente ale „Casei Arhieresti Partenie Ciopron”.

Așa se face că eram acolo în iulie 1980, când bătrânul era pe moarte. Intrase în comă. Îi ședeam alături și-i citeam din Cartea Psalmilor, aproape de ureche, îndelung, răspicat și rar, cu gândul că ele, cuvintele, vor pătrunde în el pe calea subconștientului. Așa a fost. La un moment dat a deschis ochii, s-a uitat împrejur și cu oarecare greutate în vorbă, ne-a mulțumit, mie și celor câteva călugărițe care-l vegheau, printre care și propria lui soră, maica Augustina Ciopron. În aceeași noapte, de 28 iulie, spre dimineață, i-a încredințat Domnului suflul. Acolo i-am citit ultimile rugăciuni din timpul vieții și primele de după moarte.”¹⁰

Disponem de documentul Proces-verbal nr. 12 încheiat în 28 iulie 1980 la Mănăstirea Văratec cu privire la decesul Episcopului dr. Partenie Ciopron. Îl reproducem integral, întrucât oferă informațiile pe care cei interesați le pot afla, ca document inedit:

„Proces-verbal nr. 12,

Încheiat astăzi 28 iulie 1980.

Noi membrele Consiliului economic din Mănăstirea Văratec, cu profundă îndurerare am luat cunoștință că azi 28 iulie 1980, la orele 0,45 a încetat din viață Prea Sfințitul Episcop dr. Partenie Ciopron, fost Episcop al Armatei și Episcop de Roman, în ultimul timp retras la pensie la Mănăstirea Văratec, în casa proprietate personală construită pe teritoriul Mănăstirii Văratec.

Consiliul constată că Înaltul Ierarh a fost îngrijit cu profund devotament, atât de sora și nepoata P.S. Sale, maicile Augustina și Adriana Ciopron, precum și de conducerea mănăstirii până în ultima clipă. În momentul sfârșitului Înaltului Ierarh, s-au aflat de față, pe lângă maicile din casă, P.C. Părinte Arhimandrit Batolomeu Anania, care conform dorinței decedatului și aprobării Consiliului și a Sfintei Mitropolii, locuiește într-un apartament al casei, Maica Stareță Nazaria Niță, sora medicală Claudia Chwolek și cetățeanul Constantin Tărpescu, paznicul casei.

După deces, P.C. Arhim. Anania și P.C. Părintele Protosinghel Calinic Prisecaru au săvârșit cele de rânduială și au pus corpul decedatului în unul din saloanele Casei Arhieresti, de unde va fi dus după rânduială în Biserica catedrală a Mănăstirii Văratec (Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, n.n.), în ziua de 29 iulie, orele 9, după slujba Sfintei Liturghii.

După îndeplinirea celor convenite, noi, Consiliul economic al Mănăstirii Văratec, fiind de față P.C. Arhim. Bartolomeu Anania și cu P.C. Părintele Protos. Calinic Prisecaru, am discutat asupra măsurilor ce se impun într-o asemenea împrejurare și am hotărât următoarele:

– Să se anunțe imediat – telefonic și telegrafic – Sfânta Patriarhie, Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei, Sfânta Episcopie a Romanului și Hușilor, pentru ca Înalt Prea Sfințitul Teoctist al Moldovei și Sucevei să dispună cele de cuviință asupra înmormântării;

– Avându-se în vedere că este luna iulie și deci foarte cald, să se propună ca dată de înmormântare ziua de miercuri 30 iulie, orele 11;

– Părinții duhovnici ai mănăstirii să citească la catafalc cea dintâi rânduală a stâlpilor, prevăzute de tipicul bisericesc;

– Să se împartă maicilor Mănăstirii citirea Psaltirii, care să se facă, de asemenea, la catafalcul decedatului;

– Maica Stareța, Maica economă și Maica casieră se vor ocupa cu pregătirea celor necesare pentru înmormântare, ca și pentru masa de pomenire;

– Consiliul, discutând și asupra lucrurilor materiale rămase în urma decedatului, constată că acesta a stabilit, prin testament, întărit de Notariatul de Stat Piatra Neamț, până în amănunt, destinația tuturor lucrurilor proprietate personală, ca și modul de înmormântare, și este de părere a se respecta întocmai, sub

rezerva aprobării Sfântului Sinod și a Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei;

– Consiliul hotărăște ca maicile Augustina și Adriana Ciopron, și Evghenia Hrișcanu, care au locuit până acum în Casa Arhierescă P.S. Episcop Partenie Ciopron, să rămână în casă cât vor dori, și obligatoriu până vor da pe seamă, mănăstirii, toate obiectele prevăzute în testamentul și inventarul întocmit la data de 4 februarie 1980;

– Pentru ajutor, atât la înmormântare, cât și după aceea, până la 40 de zile, Consiliul hotărăște ca Monahia Meropia Popescu din această mănăstire, împreună cu Sora Elena Giosanu, să locuiască în Casa Arhierescă și să ajute la tot ce va fi nevoie, Monahia Meropia Popescu răspunzând și de inventarul casei după ce-l va lua pe seamă.

Drept care s-a încheiat prezentul proces-verbal, spre cele legale.”

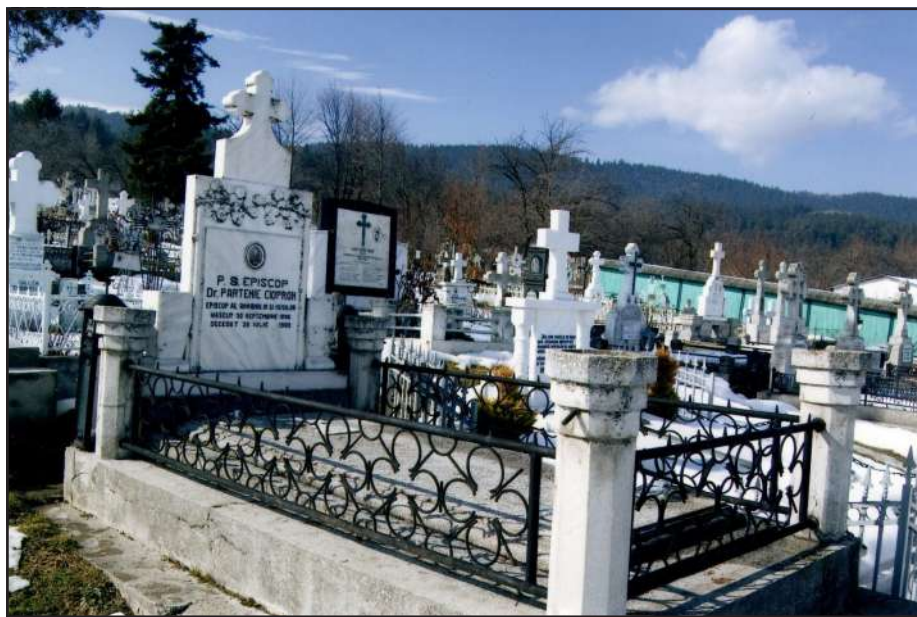
Procesul-verbal a fost semnat, cu ștampilă rotundă, de: Stareța Stavrofora Nazaria Niță; Consiliul economic, condus de Monahia Hristofora Haidamac și trei membre; Secretară, Monahia Teodora Popodia. S-a contrasemnat, fără a

fi semnat: „Au fost de față: Arhim. Bartolomeu Anania”¹¹.

Precizăm că Episcopul dr. Partenie Ciopron, în timpul vieții sale a întocmit și a semnat mai multe testamente privitoare la bunurile mobile și imobile, proprietate personală, ce se va face cu ele după moartea sa. Două dintre testamente sunt autentificate de Notariatul de Stat, purtând datele: 16 septembrie 1977 și 3 decembrie 1979, ultimul având valabilitate legală. Nu stăruim asupra lor. Din 1982, pentru o lungă perioadă de timp, Arhimandritul Bartolomeu Anania, cu aprobările oficiale de rigoare, s-a retras la Mănăstirea Văratec, în Casa Arhierescă „Episcop Dr. Partenie Ciopron”, unde a lucrat la revizuirea traducerii românești a Sfintei Scripturi. La 21 ianuarie 1993 a fost ales Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, hirotonit arhieru și înscăunat la 7 februarie 1993 în Catedrala Arhiepiscopală din Cluj-Napoca¹².

„Din capul locului, aducându-l pe Prea Sfințitul Partenie la Mănăstirea Văratec de la Roman – mărturisește Proinstareța Nazaria Niță –, am înțeles că ne asumam o mare răspundere: bolnav, paralizat, în vârstă de peste 80 de ani... Bunul Dumnezeu ne-a întărit și am făcut tot ce ne-a stat în putință să se simtă că nu este neglijat, mai ales că sora și nepoata Sfinției Sale îi erau mereu alături, dar și ele cu suferințe și fără puterile necesare. Am fost de față, noaptea, când și-a încredințat sufletul Domnului, era de mult timp în stare gravă. Nu atunci, dar ulterior am gândit că a închis ochii în casa lui, care și-a dorit-o atât. A avut o viață frumoasă, împlinită, dar grea, cu multe greutăți, atât în război, cât și după aceea... Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace!”¹³

Potrivit relatării Maicii Proinstareța Nazaria Niță, înmormântarea Prea Sfințitului Partenie

Mormântul Episcopului Dr. Partenie Ciopron din cimitirul maicilor de la Mănăstirea Văratec, pregătit din timp, fără inscripția că a fost Episcop al Armatei Române în anii 1937-1948. Foto: I.-C. Petcu, 2008

Ciopron s-a săvârșit în ziua de miercuri 30 iulie 1980, orele 13:00-16:00. În Biserica „Adormirea Maicii Domnului” de la Mănăstirea Văratec slujba de înmormântare a fost oficiată de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist Arăpașu al Moldovei și Sucevei, împreună cu ierarhii: Prea Sfințitul Episcop Eftimie Luca al Romanului și Hușilor; Prea Sfințitul Episcop Gherasim Cristea al Râmnicului și Argeșului; Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Roman Stanciu Ialomițeanu; un mare sobor de preoți și diaconi, inclusiv Părintele Arhimandrit Bartolomeu Anania. De față au fost numeroși credincioși: rude, prieteni, cunoscuți, monahi și monahii. Au rostit cuvântări funebre I.P.S. Mitropolit Teoctist Arăpașu, P.S. Episcop Eftimie Luca, cât și alte personalități. Maica Stareța Stavrofora Nazaria Niță a rostit cuvântul funebru de încheiere, în care a arătat legăturile Prea Sfințitului Episcop Dr. Partenie Ciopron cu Mănăstirea Văratec, precum și faptul că acesta a trăit viață de mănăstire din fragedă copilărie, la Mănăstirea Gorovei și Slatina, unde a și fost călugărit. A precizat că Prea Sfințitul Partenie Ciopron a fost erou

în cele două războaie mondiale ale secolului al XX-lea și că a fost Episcop al Armatei Române și eparhiot al Episcopiei Romanului și Hușilor. „Grija pentru odihna sa veșnică este din partea lui Dumnezeu, dar și a noastră”, a spus în final Maica Stareța Stavrofora Nazaria Niță¹⁴.

FORTY YEARS FROM THE PASSING AT THE ETERNAL LIFE OF THE LAST BISHOP OF THE ROMANIAN ARMY PARTENIE CIOPRON, PH.D. (1896-1980)

Abstract: On July 28, 2020, 40 years have passed since the death of the Bishop Partenie Ciopron, Ph.D., born on September 30/October 12, 1896, in the village of Păltiniș, Păltiniș commune, Botoșani County, from a family of peasants. He was Bishop of the Romanian Army in 1937-1948 and Bishop of Roman and Huși in 1962-1978. After these church dignities, he retired suffering (paralyzed) to the Văratec Monastery.

Keywords: Bishop Partenie Ciopron, Romanian Orthodox Church, world wars, Roman and Huși, Văratec Monastery.

NOTE

[1] Dispunem de un set de 32 documente inedite, extrase din Arhiva Mănăstirii Văratec, Fond Cancelarie, dosar Casa Arhierescă, totalizând 60 file, în copie dactilografiată și multiplicată la xerox. Documentul citat: Arhiva Mănăstirii Văratec (sigla AMV), Fond Cancelarie, dosar Casa Arhierescă (sigla CA), f. 2 (doc. 1).

[2] AMV, Fond Cancelarie, dosar CA, f. 2 (doc. 2).

[3] Ibidem, f. 3 (doc. 3).

[4] Ibidem, f. 11 (doc. 6).

[5] Ibidem, ff. 12-13 (doc. 7).

[6] Pentru personalitatea Episcopului dr. Partenie Ciopron a se vedea evocarea noastră, în Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, Episcopii Armatei Române. Monografii. Documente (1921-1948), Editura Militară, București, 2016, pp. 81-97; Ibidem, În vâltoarea anilor. Studii și comunicări, Editura Editgraph, Buzău, 2019, pp. 243-254.

[7] AMV, Fond Cancelarie, dosar CA, ff. 54-57 (doc. 31).

[8] Stavrofora Nazaria Niță, Interviu acordat lui Aurel Pentelescu, 5 septembrie 1996. Pentru Stareța Nazaria Niță vezi volumul comemorativ, Stavrofora Iosefina Giosanu, In memoriam. Stavrofora Nazaria Niță (1928-2001), Editura Filocalia, Roman, 2008, 258 p. Pentru Preotul Nicolae Toderici (1926-?), vicar administrativ al Episcopiei Romanului și Hușilor: 1972-1980), a se vedea fișa autobiografică, în Corneliu Gherman, Doru Mihăescu, Biserica „Sfântul Gheorghe” din Roman, 1768-2008, Editura Rovimed Publishers, Roman, 2008, pp. 111-118.

[9] P.C. Monahia Iosefina Giosanu, Episcopul general de brigadă Dr. Partenie Ciopron, așa cum l-am cunoscut, în „Revista de Istorie Militară”, nr. 1 (47), 1998, p. 22.

[10] I.P.S. Bartolomeu Anania, l-am citit ultimele rugăciuni din timpul vieții și primele de după moarte, în „Revista de Istorie Militară”, nr. 6 (40), 1996, p. 29. Mitropolitul Bartolomeu Anania (1921-2011; mitropolit: 2006-2011), în 30

decembrie 1996 a oficiat slujba de pomenire a Episcopului dr. Partenie Ciopron în Biserica „Adormirea Maicii Domnului” de la Mănăstirea Văratec, la Centenarul nașterii vrednicului ierarh, împreună cu Episcopul Gherasim Putneanu al Rădăuților și un mare sobor de preoți și diaconi.

[11] AMV, Fond Cancelarie, dosar CA, ff. 52-53 (doc. 30).

[12] A se vedea fișa Anania Bartolomeu, în Mircea Păcurariu, Dicționarul teologilor români, ediția a doua, Editura Enciclopedică, București, 2002, pp.15-17; Valeriu Anania, Memorii, Editura Polirom, Iași, 2008, pp. 643-656 (Pensionar la Văratec; O nouă versiune românească a Bibliei); Biblia sau Sfânta Scriptură. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, 1830 pagini (versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului).

[13] Stavrofora Nazaria Niță, Interviu acordat lui Aurel Pentelescu, 5 septembrie 1996. De față era Monahia Iosefina (Elena) Giosanu.

[14] Ibidem. La data interviului existau două cărți consacrate Mănăstirii Văratec, ambele editate de Mitropolia Moldovei și Sucevei, prima în anul 1986, a doua în anul 1988. Monografia Mănăstirea Văratec (1986; 274 pagini) are ca autori: Preot Scarlat Porcescu (Mănăstirea Văratec – vatră de istorie); Diacon Ioan Ivan (Activități social-culturale; Activități cetățenești-patriotice); Arhimandrit Bartolomeu Valeriu Anania (Văratecul și literatura); Zoe Dumitrescu-Bușulenga (Comori de artă veche bisericească); Monahia Nazaria Niță (Mănăstirea Văratec în acțiuni de prezentare și reprezentare a ortodoxiei românești). Micro-monografia Mănăstirea Văratec (1988; 80 pagini) are ca autor: Stavrofora Nazaria Niță, stareța Mănăstirii Văratec. Pe un exemplar din această lucrare, autoarea a scris dedicația: „Domniei Sale Domnului Comandor Aurel Pentelescu, / Cu admirație pentru tot ce realizează pe plan istoric și bisericesc. / 5 sept. 1996, / ss./Nazaria Niță”. Faptul atestă datarea interviului în 5 septembrie 1996, ce a premers sărbătoririi Centenarului nașterii Episcopului dr. Partenie Ciopron, în 30 septembrie 1996, la Mănăstirea Văratec.